

ACC. N:R M. 9501: 1-12

Landskap: Småland

Upptecknat av: Joh. Ljögren

Härad: Västma

Adress: Lönisa, Hultsjö

Socken: Hultsjö m. fl.

Berättat av:

Uppteckningsår: 1944

Född år 1883 i Hultsjö

Tobak, dess odling, behandling och användning.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

L. u. F. 27.

M. 9501:1.

ACC. N:R.

Landskap: *Småland*Upptecknat av: *Joh. Ljängst*Härad: *Västma*Adress: *Hornäs Kullsjö*Socken: *Kullsjö m. fl.*

Berättat av:

Uppteckningsår: *1944*Född år *1883* i *Kullsjö*LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Uppteckningen rör *Tobaken dess odling, behandling och*
användning. L. N. F. 97.

1. Odlning av Tobak har jag förkommit i min
trakt, hur den planterades eller användes. Kän-
ner jag g. till
9. De Tobaksfabriker som tillverkade snus som
jag känner till varo Dalgren & Westman i
Gävleborg, Lindström & Brattberg Göteborg
samt en smogfabrik i Karlskrona o. k. Karls-
kronas smogfabrik i Helsingborg
10. Den Tobak som jag känner till var dels

s. k. spummen dels kavrad, men den vanligaste
sätten var den kavrade rötens Tobak.

11. När man skulle använda Tobaken var det van-
ligt att man pressade, skulle ha sig ett stycke
togs tobakstängen eller som det också kallades
"offret" upp ur den dosen eller ask som den för-
varades uti, och så bet man av ett stycke av
öfrar behag, när man bjöd varandra på Tobak
räcktes vanligen tobakstängen till den som
skulle björas, och så gick även den biten av sig
så stort stycke han älskade. Dessa bitar kalla-
des "Bussar" och uttrycket "ge mig en buss" var
det vanliga uttrycket emellan, denna Tobak
kallades vanligt "palltobak". Vad den spumma
Tobaken kallades av allmänheten för "fins Tobak".

13. Den Tobak som användes till smulor smältes
av till. Och det berättas att, Håttabergs i
Skeppstads prästen Lööfman hade för

(3)

ACC. NR M. 9501:3.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Längre tid tillbaka ser en man som svarde
snus men vad han hette å det g. siged som minst
om det kan i detta sammanhang tilläggas att
hans smutstråd här vi här i Heltigt folkminnes-
göring lyckats erhålla. Dessa kväms var and-
les lika som en större kväms, med understen och
översten, fast stämman var ganska små omkring
25 c.m. Men närmast bestämt som en vanlig
små brödstake, runt omkring 8-10 c.m. tjock,
i den övre stämman var i kanten boret ett hål var
en uppgåttstående Skjermen var möjligen och
som tjäntgjorde som dragkraft, i mitten på ö-
stämman var uttaget ett större hål "Ögat" var Tobaks-
medtjogades under malningens gång. Dessa båda
stämman ligo på ett ständigt eller stativ, var ett hål
på ena sidan var utskott var smuset kom ut
i fort det förmådes. Hur det vidare behandlades
kan jag g. ge någon upplysning om.

(4)

ACC. NR M. 9501:4.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Att skylda smutt från att torke förändras alltid
i källaren.

14: Vid vilken tid som man började tillverka Cigarer
har jag g. g. någon upplysning om bestämt, men att
sivarna användes på min tid i slutet av 186-70
tallet det har jag bekräftat om. Cigarer tillverkas
mot början kom till ö. bruk på min tid i
slutet av 1800 tallet. att Cigarer tillverkades i
hemmen eller för eget bruk har jag förekommit i
min tid, men att det köptes billiga Cigar-
er förekom ganska allmänt, och i början av 1900
tallet var det g. g. vanligt att köpa 8-10 stycken
Cigarer för 2.5 öre, och då var det mest ungdom-
arna som köpte Cigarer när de skulle spela
något "firra", och de brukade dessa billiga sor-
ter, men det var g. g. även Cigarer utav billig
sort, det fanns även billig rök tobak, vidarna
märken var Salkullen, Cigarer avfall m fl.

(5)

ACC. NR M. 9501:5.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

15: De kökspipor som användes varisade mycket både i storlek och utseende. Det fanns lörpipor med skift måttan smulning, och en sådan gammal pipa har undertecknad i min ägo. Vidare fanns pipor med ovanligt stora huvud, även en sådan hade lörigt skift, även en sådan, samt flera andra färdiga typer äger undertecknad. De flesta piporna voro av masurklock, men det fanns även av annat tillslag, ty den stora pipan som jag äger är piphuvudet av köskästen, och det konstigaste är att alla pipor voro skodda inuti med plåt, ty det är alla de som jag äger i min samling. Vidare fanns fjöskan pipor, dessa voro skodda inuti, men voro däremot försedda med beslag av gammalt silver både till lock och klansen omkring. Vidare fanns mindre pipor som man bar på sig, när man var ute i skogen o.d. dessas form var alltid en brokig "smock" - skift till högt, och piphuvudet var

actis förses med lock.

Piparens tillverkades vanligen på gaskiper, men
det förekom ofta att smides tillverkade köppipor.
I Bältingstorp i Skultsjö förs i äldre tid en smed
som kallades "Juse sme" (vad han hette han jag &
kunnet få någon upplysning om) han tillverkade
smidda köppipor, och en riden av hans pipor fins i
Skultsjö försångs förre.

Någon särskild ära för att köja på köka var & bestämt
att köningen köjade vanligen efter att smed kom-
fimmato. Understekt köjade köka pipa
vid 17 års åldern, och för det måste köjades
piprökningen med att någon äldre kunnat
bjöd på kök, och så länge tiden den anden blev
som kökar och så snart fick köpa sig en egen pipa.
De herrmann kökade försom mycket sällan
i min tid, men det förekom i enstaka fall
även. En krinn som jag minns var en Ten Elie

Sandblom Skruva Hultjör, denna ju rökte
pipor, samt några ännu cigarer.

Bruket att ljuda gränslingar på en pipor rök var
mycket allmänt, och de blev juigen vanligen "kan
du din pipor på dig" eller "ska du ha dig en pipor rök"
m. fl. uttryck, för öfrigt var alla dessa småpipor
i stort sett likadana som här var beskrivits.
Dess utseende.

Pipaaltet, hemmet varierade, men vanligen
ägde en rökare en piphylla, och på denna hylla
var plats till sex pipor, och för det mesta var
denna hylla fällsatt, hvidstreckad har hyllan
bli ägare till en jaden gammal piphylla, i öfrigt
ägde nog en rökare två eller tre pipor

16: I det dagliga bruket förvarades pip Tobaken i en
särskild liten vanligen liurekade av skinn,
men i hemmet förvarades den också i en låda
i piphyllan, och det fanns några rövare, men

ofta givandes den i en s. k. chatell av trä, en
zykelartig livad med lock.

Fäders Rörn då Tobaken g. var finkachad som i
nyare Tid, skes alltid Tobaken rinder när den stop-
pades i pipan, och till detta användes alltid en jäll-
kniv en s. k. "Meachökniv," några pipkassar fanns
g. fäders Tid utan till förut gick vanligen ett
halvstund lyestjörn.

17: Vad som beträffar lade de flesta det i
smannen, eller som det hette tuggado det, det var
föresten det allmänna, och även här var g. någon
åldersgräns, utan det gick till ungefär från
samman till som vid köksmängen, menliga
än man kände väja sig än både köke och smu-
sa mellan 15 — 20 åren.

Äu trinnor användes dagligt kunde förskum
mycket ofta, men dessa användes mest de
i smannen. Men det förskum också i enstaka fall.

(9)

ACC. NR M. 9501:9.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

än kinnor också lade smuset i munnen. I min
barndom gavs en Fia som hette Skilda Espen i
Hyllte Hultsjö som laggade smus. Därav här-
tas än en Fia Emma Laksen i Skogsås Ravn-
kräftluggade smus.

Smuset förvarades i hemmet alltid i Källaren,
och det som dagligen förbrukades förvarades i
doser som man hette på sig, dessa doser var
tillsammans dels av näver och även av hörr,
samt försedda med ett tyglöst lock varien-
satts en läderskoopp som man hette, när
man skulle ta av locket en del kallade dos-
sa doser för "Stoppdosor" samt "Näverhulla"
20: Det varliga västet väskes bland de yngre
var än föga Tolken, de äldre däremot förde
go än tugga den.

Någon social skillnad, som varit bestämmande
de, framsetts de gamla prästernas hökronyhas

gj förekommitt på min Trakt.

Det har berättats att läkarna gör i äldre
Tiden föreskriv Tuggning av Tobak och smus
för vissa sjukdomar som huvudvärk Tandvärk
samt även för en del åsrtjukdomar. Och det be-
rättas att en C. A. Liv från Hövås Raunkils-
la besökte en läkare för huvudvärk ordiner-
ade Tuggning av Tobak. Läkaren skulle
hetat Doktor Miltope berättar det.

21: Tobaken togs verkligen hem av handlanden på
orten, från de större Tobakshandlarna. På min
Trakt var såväl samt Vexjö de större in-
köpsplatserna.

Några särskilda Tobaksmerknader förekomm g
på min Trakt.

24: Den användning som Tobaken haft i medi-
cinen har samt som ovan nämnt, att smus
och Tobak lades vid Tanderna vid Tandvärk.

(11)

ACC. NR M. 9501:11.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

I åren Tiden lades ännu smus i på ty det
ansågs skulle lilla piset rent.

När jörken att man gav kisterna smus, och en
lantbrukare Johannes Johansson Rödskog Mellby
gav alltid sin häst litet smus, men värför han
gjorde det hörde jag aldrig talas om.

25: De rekommenderade man trodde, att man genom
orsaken av smuset gick, var att man blev
sluggsig och slo, att man inte kunde prova,
eller arbeta som vanligt, om man g. gick sin
hanson smus.

26: De smugor som användes särskilt under
fjörre krigsåren, var för röken. Torrade
hörsådesblad, humle bädd blad och blommor,
vilka torrades och röken, många åren Tiden
smugor kallas jag & till.

27: De talesätt om smuset var många, således
sades det skulle du ha en "pöts" en "smusvigg", en

(12)

M. 9501:12.

"Läppsmora," en "mulhäck," en "knyla," m. fl.
av tuggloketen såväl "buss," "krydda," "knagg"
m. fl. Rökloketen kallas så vanligen "Kadus"
rökakadus.

28: Smånsådukarnas Tjuvskades vid fabriken bär
i Gäddköping och Boaris, och försåltes ofta av kungjämnade
gårdshandlarna, men det öfverläter mig en särskild
sak som gärn, känner jag & till uttan var och en köp-
te köpte när man behöfde

29: Några särskilda inskränkingar i Tobaksbruket
har nog förekommit på senare tid, ty man har tugg-
gas & den gamla svarta prackloketen "flätorna," uttan
man användes en finare smadd Tobak som kallas ha-
dtrist eller naturall, som rökloketen samt smacet
är det mest dominerande. Långsamma ha ju så vika för li-
geraterna detta särskilt bland ungdomen.

Lönnså Skutja i november 1944 Joh. Sjögren